

ULUSLARARASI AMASYA ÂLİMLERİ SEMPOZYUMU
- INTERNATIONAL AMASYA SCHOLARS'
SYMPOSIUM -

21-23 NİSAN 2017 • AMASYA

BİLDİRİLER KİTABI - I

Bu sempozyum T. C. Amasya Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir.

AMASYA • 2017

"ZEHRATÜ'L-HAYÂTİ'D-DÜNYA" İSİMLİ ESERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mustafa SAĞLAM*

Özet

Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Muhammed'e (a.s) vahiy yoluyla indirilmiş son ilahi kitaptır. Kur'ân'ın kırâatı ile ilgili olarak on kıraat imamının vücûh, rivâyet ya da ihtilaflarını kapsayan ayetler sonraki devirlere nakil yoluyla aktarılagelmiştir. Kırâat ilminin Osmanlıya intikaliyle birlikte İstanbul Tarîki (usûlü) ortaya çıkmış ve bu alanda talebeleri ve eserleriyle Yusuf Efendizâde önemli bir şahsiyet olarak yerini almıştır. Kırâat alanında yazdığı bu küçük hacimli eserinde müşkil gördüğü bazı kırâat meseleleriyle ilgili görüşleri biraraya getirmiş ve tercihlerini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Kırâat, Rivâyet, Yazma Eser.

An Evaluation of the Manuscript Named "Zehratu'l-Hayat'id-Dunya"

Abstract

The Quran was the last holy book revealed to the Prophet Muhammad S.A.W by Allah S.W.T. In regards to the recitation of the Quran by the ten reciting Imams, verses consisting synonyms personal narrations or controversies were transferred to later eras. With the transition of the knowledge of recitation to the Ottomans, the method of Istanbul way was revealed. In this period Yusuf Efendizade became an important person for this field in collaboration with his students and works. With his minor manuscript written in the field of recitation he has composed the important issues about the topic of recitation and has put his preferences forward.

Keywords: Quran, Recitation, Narration, Manuscript.

Giriş

İslâm'ın ilk asırlarından günümüze kadar Kur'ân-ı Kerîm'i okuma ve anlama çabaları süregelen ve İslam âleminde kıraat sahasında temayüz etmiş birçok âlimimiz tarafından Kur'an-ı Kerîm'in kelimelerindeki edâ ve ifade keyfiyetlerini ve okunuş güzelliğini, nakledenlere nisbetle bilmek şeklinde tarif edebileceğimiz Kırâat ilmiyle¹ ilgili birçok eser te'lif edilmiştir. Kırâat alanında yazılan bu eserlerde, özellikle Kur'ân'da geçen kelimelerin farklı okunuş şekilleri ele alınmakla birlikte, med, kasr, imâle, tahfif, idğâm gibi telaffuz keyfiyetleriyle ilgili farklı okuyuşlar da ele alınmıştır.

Tanıttığını yapmaya çalışacağımız bu küçük hacimli eser ve onun müellifi olan Yusuf Efendizâde de bu kapsamda ele alabileceğimiz, birçok alanda çalışmaları olmakla birlikte daha çok Kırâat alanında temerküz etmiş bir 18.yüzyıl Osmanlı âlimidir. Sayfa adedi itibariyle küçük ancak kırâat ilminde İstanbul Tarîki'na² mensup İtilâf Mesleği'nin kendi adıyla anıldığı ve azîmet metodunu³ benimsemiş bir âlimin eseri olması yönüyle de oldukça büyük bir önemi hâizdir.

Yusuf Efendizâde Ebu Muhammed Abdullah Hilmi b. Muhammed b. Yusuf b. Abdirrahman el-Amâsî (ö. 1167/1753), Osmanlı Devleti zamanında yetişen büyük kırâat âlimi Şeyhu'l-Kurrâ Muhammed Efendi'nin (ö. 1085 /1674) oğludur. Yusuf Efendizâde diye meşhur olan bu zât, kırâat

* Öğr. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, mustafasaglam@nevsehir.edu.tr.

¹ Abdülhamit Birışık, *Kırâat İlmî ve Tarihi*, Emin Yay., Bursa, 2004, s. 17.

² Kıraat öğreniminin okunan kitaplara göre tasnifinden kaynaklanan bir isimlendirmedir. Mesela Seb'a Tarîkinde Ebu Amr ed-Dânî'nin *Teysîr'i* ve Şatîbî'nin *Hırzû'l-Emânî'si*, aşere Tarîkinde ise İbnü'l-Cezerî'nin *Tahbîrû't-Teysîr'i* ve *Dürre'si* okunmuştur. *Teysîr* ve *Tahbîr*'in esas alınıp *Hırzû'l-Emânî* ve *Dürre'nin* ilave edildiği Tarîk sonraları İstanbul tarîki olarak anılmıştır. Bkz. Abdülhamit Birışık, "Kıraat", *DİA*, c. 25, s. 426, Ankara, 2002.

³ Kıraat eğitiminde İstanbul tarîki, İtilâf mesleği ve Sûfî mesleği olarak iki şekilde temsil edilir. İtilaf mesleği med mertebelerinde seb'a ve aşere tarîklerinde mertebeyn ve erbea merâtibi, takrîb'te ise sadece erbea merâtibi uygulamıştır. Kıraat-ı Aşere'nin tarîkleriyle birlikte okutulduğu el-aşru'l-kübrâ okumalarında İtilaf mesleğinde İbnü'l-Cezerî'nin *et-Tayyibe* ve *Takrîbû'n-Nesr* kitapları okutulmuş ve bu usûl bütün râvîler ve tarîkler incelenerek sunulacağı için zor ve zahmetli bir usûl olduğundan dolayı azîmet metodu olarak isimlendirilmiştir. Bkz. Ali Öge, *18.Yüzyıl Osmanlı Âlimlerinden Yusuf Efendizâde'nin Kıraat İlmindeki Yeri*, Konya, 2015, s. 93-94.

ilminde zamanının en önde gelen âlimlerinden birisi olmakla birlikte birçok ilme vâkıf olan fazilet ve irfan sahibi bir şahsiyettir. Kırâat vecihlerini, kendisi de bir kırâat âlimi olan babasından öğrenmiştir. Kırâat, hadis, kelam, mantık, tefsir ilimlerinde söz sahibi bir kişi olup, Saray-ı Hümâyun hocalığı yapmış, pek çok kez padişahın iltifatlarına mazhar olmuştur. Yarım asır boyunca ders okutmak ve kitap yazmakla meşgul olan Yusuf Efendizâde'nin birçok eseri bulunmaktadır. Eserlerinden kırâatle ilgili olanları şunlardır: *el-İ'tilâf fi Vücûhi'l-İhtilâf*, *Reddü'l-Kırâati bi's-Şevâz*, *Zehratü'l-Hayâti'd-Dünya*, *Mehâricü'l-Hurûf*, *Tuhfetü't-Talebe fi Beyâni Meddât-ı Tarafi't-Tayyibe*, *Risâle-i Harfi'd-Dâdi's-Sahîh*, *Beyân-ı Merâtibi'l-Meddât*.⁴

Balıkesir İl Halk Kütüphanesi 497/1 no'da kayıtlı olan ve katalogda *Zehratü'l-Hayâti'd-Dünya* diye isimlendirilen bu yazma eser aslında 118 varaktan oluşmaktadır. Tamamı itibariyle 6 ayrı bölümde, 6 ayrı kitaptan müteşekkildir. Müellife ait ya da müellifin şerhini yaptığı manzum ya da mensur eserler bu yazmada bir araya getirilmiştir.

Biz, bu yazma eserin ilk bölümünü oluşturan ve 1-22. varaklar arasında yer alan Yusuf Efendizâde'nin katoloğa da ismini veren *Zehratü'l-Hayâti'd-Dünyâ* isimli eserinin tanıtımını yapmaya çalışacağız.

Eserle ilgili bilgi vermeden önce şu hususu da belirtmeliyiz. Balıkesir İl Halk Kütüphanesi 497/1 no'da kayıtlı ve katalogda *Zehratü'l-Hayâti'd-Dünyâ* ismiyle ifade edilen bu yazma eser metin ve içerik bakımından Kastamonu kütüphanesinde 19 hk 208/1 no'da kayıtlı kataloga göre *Şerhu'l Manzûme fi'l Kırâat* adıyla kayıtlı eser ile benzerlikler göstermektedir.

Yusuf Efendizâde'nin *Şerhu'l Manzûme fi'l Kırâat* isimli eseriyle ilgili olarak 18. Yüzyıl Osmanlı Âlimlerinden Yusuf Efendizâde'nin *Kıraat İlmindeki Yeri* adlı çalışmada, müellifimizin kıraat ilmi ile ilgili eserleri zikredilirken bu eserine değinilmemiş ancak ilerleyen bölümlerde dipnotlarda yazma nüshasından aktarımlar yapılmıştır.⁵

Yine adı geçen çalışmada Yusuf Efendizâde'nin hayatından ve eserlerinden bahsedilirken Yusuf Efendizâde'nin *Zehratü'l-Hayâti'd-Dünyâ* isimli bir eserinin varlığından bahsedilmekle birlikte kaynaklarda geçen ancak bulunamayan eserleri arasında zikredilmiştir.⁶ İçerik bakımından da Balıkesir İl Halk Kütüphanesi katalogundaki yazma nüsha ile Kastamonu Kütüphanesi katalogundaki nüshanın birbiriyle benzerlikler göstermesi ve genel olarak Şatıbî'nin *Hırzû'l Emânî'si* içinde geçen beyitlerin şerh edilmesi biçiminde bir yöntem izlenmesi, yazma eserler için isimlendirme yapılırken ya da kayıtlara geçerken yanlışlık yapılmış olma ihtimalini de akla getirmektedir.

Burada yazma eserin bütününde bir araya getirilmiş olan ve müellife ait ya da müellifin şerhini yaptığı diğer bölümlerdeki eserler hakkında da bilgi vermeliyiz. Yazma eserin 1-22. varaklar arası ilk bölümünde müellifimizin *Zehratü'l-Hayâti'd-Dünyâ* isimli eseri bulunmaktadır.

23-34. varaklar arasındaki ikinci bölümde Ebû Muhammed (Ebû'l-Kâsım) Kâsım b. Fîrruh b. Halef eş-Şâtıbî er-Ruaynî el-Endelûsî (ö. 590/1194)'nin *Akîletü Etrâbi'l-Kasâid fi Esne'l-Makâsid* isimindeki manzum eseri bulunmaktadır. *Akîletü Etrâbi'l-Kasâid fi Esne'l-Makâsid* isimindeki bu eser aslında Ebû Amr ed-Dânî'nin (ö. 444/1053) *el-Muknî'sinin* manzum şekli olup 298 beyitten oluşan ve eş-Şâtıbiyyetü's-Suğrâ ve Kasîde-i Râiyye ismiyle de bilinen beyitlerden oluşmaktadır ve Yusuf Efendizâde bu manzum beyitlerden gerekli gördüğü bazılarının şerh ve açıklamalarını yapmıştır.

35-46. varaklar arası bölüm Yusuf Efendizâde'nin *Beyân-ı Merâtibi'l-Med fi'l Kırâati'l-Eimmeti'l-Aşerati ve Tafsîli'r-Rivâyât* risalesidir. Bu risâle'de kıraat-ı aşera imamlarının ve râvilerinin med konusundaki uygulamalarını ele almaktadır.

50-58. varaklar arasındaki bölümde İbnu'l-Cezerî'nin (ö. 833/1429) *ed-Dürretü'l-Ma'niyyetü'l-Mudiyye fi Kiraati'l-Eimmeti's-Selâseti'l-Mardiyye li-Tetmîmi'l-Kırâati'l-Aşr* isimindeki eseri bulunmaktadır. Bu eser Şâtıbî'nin (ö. 590/1194) *Hırzû'l-Emânî'sindeki* yedi kırâati on kırâate tamamlamak üzere, üç büyük kırâat âlimine göre Kur'ân-ı Kerîm'in kırâatinden bahseden bir eserdir.

⁴ Halit Özcan, "Yusuf Efendizâde", *DİA*, c. 44, s. 41., İstanbul, 2013; Öge, *age.*, s. 47.

⁵ Öge, *age.*, s. 124.

⁶ Öge, *age.*, s. 82.

Hırzû'l Emânî ile aynı vezinle kaleme alınan eser bir manzume olarak kaleme alınmıştır ki yazma eserin içinde ayrı bir bölüm olarak yer almaktadır.

59-110.varaklar arasında Kırâat âlimlerinin büyüklerinden olan Kâsım b. Firruh eş-Şâtıbî'nin Kırâat âlimlerinin yaptıkları nakillerde kaynak eser kabûl ettikleri *Hırzû'l Emânî* ve *Vechû't-Tehânî*'sinin tam metni ile birlikte müellif tarafından bazı beyitlerine yapılan şerhi birlikte yer almaktadır.

111-118.varaklar arasında ise kırâat ve tecvid ilimlerinde zirve olan İbnü'l-Cezerî'nin *Mukaddimetü'l-Cezeriyye*'sinin şerhini yapmaktadır.

Müellifimize ait bu yazma eserin tamamıyla ilgili verdiğimiz bu bilgilerden sonra Yusuf Efendizade'nin, çalışmamızda tanıtımını yapacağımız *Zehratü'l-Hayâti'd-Dünya* isimli eserinde nasıl bir metot izlediğini, kırâatlar arasında yaptığı tercihlerdeki değerlendirmelerini aktarmak istiyoruz.

Yusuf Efendizâde, eserine uzun bir hamdele ve zamanın idarecilerine övgü dolu sözlerle başlar. Kırâat imamları arasındaki bazı ihtilaf edilen meselelere dair izahlar getirmek suretiyle konuları herhangi bir sıralamaya tabi tutmadan ele alır ve tartışarak kendi tercihlerini de belirtir. Bütün kıraat konularını kapsayan açıklamalar yapmayıp sadece kıraat ilmi açısından problem olarak gördüğü bazı meseleler ile ilgili olarak rivayet ve tarifleri aktardıktan sonra "biz üstadlarımızdan böyle okuduk" biçimiyle kendi tercih ve görüşlerini de dile getirir.

Bu çerçevede müellifimiz, kıraat imamları ya da râvîlerini bazen isimleriyle zikreder, bazen de sadece rumuzlarını vermekle yetinir. Açıklamaları, belli bir sistematik düzen içerisinde olmasa da konu ile ilgili görüşlerdeki ihtilaf yönlerini ihtiva ettiği gibi kendi görüşlerini de ihtiva etmektedir. Görüşlerini aktarırken konular arası geçişlerde (ومنها) ifadesini kullandıktan sonra önce Şatıbî'nin (ö. 590/1194) *Hırzû'l-Emânî*'sinde geçen konuyla ilgili beyti bazen tamamıyla bazen de beytin sadece ilgili bölümünü aktarmak suretiyle ilgili konu etrafındaki görüşlerini ifade eder. Söz konusu beyitten hareketle konuyla ilgili kıraat vecihlerini açıklar. Ayrıca problemin aktarımında söz konusu olan ayetin bir kelimesinin ya da ayrı ayrı ayetler içinde geçen diğer bazı kelimelerin hangi surede geçtiğini belirterek konuyu anlatmaya başlar. Eğer kelime Kur'an'da çok tekrarlanan bir kelime ise hangi surede geçtiğini hiç söylemez.

Şimdi, bu yazma eserde Yusuf Efendizâde'nin açıklamış olduğu bazı kıraat meselelerine dair problem olarak gördüğü hususlardaki izahlarına yönelik örneklerini verelim.

1. "Takdîmü Sılati Mîmî'l Cem'î li Kâlûn (ö. 220/835)⁷ alâ İskâniha" ifadesiyle başlayan bölümde, kıraat ilmi açısından sıla ve iskan konusuna dair kendi açıklama ve yorumlarını aktarmaktadır.⁸ Cemî mîmlerinde yapılan sıla konusunda Kâlûn'un sıla ile okuyuşu, iskân ile okuyuşa tercih etmesini Şatıbî'den aktardığı beytin şerhini de yaparak tenkit etmektedir.⁹ Yine cemî mîmi meddi munfasıl ile birlikte gelirse meddi munfasılı bir elif miktarı kasr ile okumayı zamiri de sıla ile okumayı iskân ile okumaya tercih ettiğini belirtmektedir.¹⁰

2. "Tahsîsü's Sûsî (ö. 261/874) an Ebî Amr (ö. 154/771) bi'l-idğâm" ifadesiyle başlayan bölümde de ed-Dûrî'ye (ö. 248/862) nisbetle izhâr meâ't-tahkîk ve es-Sûsî'ye nisbetle de idğâm meâ't-tahfîf şeklinde iki görüş belirtmekte¹¹ ve idğâm ile okuyuşun tahkîk'e engel olacağını ve tahkîk ile okuyuş varsa idğâmın olmayacağını belirtmektedir.¹² (هو والملائكة)¹² ayetinden örnekle burada idğâm yaparsak bu durumda birinci vav med harfine dönüşeceğinden dolayı idğâm yapmanın mümkün olmayacağını ifade etmektedir.¹³

⁷ Kâlûn, Kırâat imamlarından Nâfî'nin (ö. 169/835) birinci râvisidir.

⁸ Sıla kıraat ilmi açısından cemî mîmlerinin okunuşuyla ilgili bir konudur. Sakin halde bulunan cem' mîmlerini, vasl halinde zammeli ve vâv-ı mukaddere ile bir elif med ederek okumaktır. Mesela "razeknâhum" kelimesindeki hum zamirinin humû şeklinde zammeli ve bir elif miktarı uzatılarak okunması gibi. Bu daha çok İbn Kesîr'e ait bir kıraattir. İskân ise, Kur'an okurken kelimenin son harfini sâkin kılıp vakf yapmak suretiyle harekeden uzaklaştırma'dır. Bkz. Demirci, Muhsin, *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, İFAV, İstanbul, s. 127 ve 248.

⁹ eş-Şâtıbî, *Hırzû'l Emânî* ve *Vechû't-Tehânî*, s. 23.

¹⁰ Yusuf Efendizâde, *Zehratü'l-Hayâti'd-Dünya*, Balıkesir İl Halk Kütüphanesi, 497/1, vr. 5b.

¹¹ ed- Dûrî Kıraat imamlarından Ebu Amr'ın birinci râvîsi es-Sûsî ise ikinci râvisidir.

¹² Âl-i İmrân, 3/18.

¹³ Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 7b.

3. (أَمَنُوا)¹⁴ gibi kelimelerde söz konusu olan medd-i bedel konusunu ele alarak Verş (ö. 197/812) dışındaki bütün imamların kasr ile okuduğunu belirtmiş¹⁵ sonrasında (بَارِعًا)¹⁶ kelimesindeki hemzenin sakın okunuşuyla ilgili olarak es-Sûsî'nin (ö. 261/874) Ebû Amr'dan (ö. 154/771) nakletmiş olduğu vecihleri açıklamaktadır.¹⁷ Ayrıca harekeli hemzenin harfi med olan elife dönüşerek harekesinin de makablindeki harfe verilmesi şeklindeki nakil konusunda (الأولى) kelimesinde olduğu gibi lâm-ı tariftten sonra hemzeyi vasıla nakille başlanılacağını ifade eder ve (كُتِبَ بِهِ أَنِي ظَنَنْتَ)¹⁸ ayetlerinde de ha-i sekt ile nakil arasında nakli terk ederek iskân ile okunması gerektiği görüşünü belirtir.¹⁹

4. Yusuf Efendizâde daha sonra imâle konusuyla ilgili bazı uygulamaları (يُورِي سَوَاءَ أَحِيهِ) (فَأُورِي) (يُورِي) kelimesinde ed-Dûrî (ö. 248/862) için iki vecih olduğunu belirterek teysîr târikine göre feth ile ve ikinci bir târik olarak ise imâle ile okunması şeklindedir diye belirtmektedir.²¹ Sonu mecrur olan (أَلْتَأْسَى) kelimesine gelince, burada da Ebû Amr (ö. 154/771) için sadece imâleyle okuma feth ile okuyuş şeklinde iki vecih belirtmektedir.²²

5. "Hilâfün li's Sûsî an Ebû Amr fî Fethi Yâi" ifadesiyle başlayan bölümde (كَهَيْعَصَ)²³ ayetinde bulunan "yâ" harfindeki feth ile okuma ve imâle ile okuma arasındaki uygulamaları aktarmış Ebû Amr'ın burada feth ile okuduğunu ifade etmiştir.²⁴

6. Şâtîbî'nin "Ve Tefhîmühû Zikran ve Sitran" beytinde²⁵ geçen "râ" harfinin kalın okunması gerekirken ince okunması ile ilgili olarak müellifimiz şunları söylemektedir. (ذَكَرًا وَسْتَرًا وَوَزْرًا) kelimelerinde olduğu gibi tenvinli fetha ile gelen râ harfinin mâkabli sâkin olur ve kesralı bir harften de sonra gelirse terkîk ile okunması gerekir diye ifade etmektedir ki bu görüşüyle daha çok Verş kıratındaki uygulamanın hilafına görüş beyan etmiş olmaktadır.²⁶

7. "İcrâu'l-Vecheyn (es-Sâd ve's Sîn) li İbn Zekvân (ö. 242/857)"²⁷ şeklinde geçen bölümde (وَيَبْصُطُ)²⁸ (بَصْطَةً)²⁹ ayetlerindeki sâd harfini İbn Zekvân'ın sîn olarak okuduğunu aktarmış ve İbn Zekvân'ın (ö. 242/857) bu kelimedeki en-Nakkâş (ö. 351/962) târikiyle sîn okunması ve İbn Nazîr târikiyle de Sâd okunması görüşlerini söylemiştir.³⁰

8. "Hilâfün li'l Bezzî an İbn Kesîr fî Hemzeti (شُرَكَاءِي اللَّيْنِ)"³¹ ayetindeki hemzede ise, iki vecih bulunduğunu ve bunların hemzenin hafzî ile okunması ya da hemzenin isbatı ile okunması olduğunu ifade ettikten sonra Bezzî'nin (ö. 250/864) İbn Kesîr'den (ö. 120/738) rivayetinin muteber olmadığını kendisinin de hemzenin isbatı ile okumayı tercih ettiğini ifade etmektedir.³²

Sonuç

Bütün bu örneklerde de görüldüğü üzere müellifimiz, kıraat ilminde temel kaynaklardan kabul edilen *Hirzû'l-Emânî*'deki beyitlerden yararlanmak suretiyle kıraat ilmi açısından zor sayılan meselelerde tercih ve görüşlerini ortaya koymuş, risalenin hâtimesinde de ifâde ettiği gibi (والعزيمة أولى من الرخصة)

¹⁴ Bakara, 2/25.

¹⁵ Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 11a.

¹⁶ Bakara, 2/54.

¹⁷ Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 10b.

¹⁸ Hakka, 69/19-20.

¹⁹ Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 11b.

²⁰ Mâide, 5/31.

²¹ Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 12b.

²² Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 13b.

²³ Meryem, 19/1.

²⁴ Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 19a.

²⁵ Şâtîbî, *Hirzû'l-Emânî*, s. 28 (346. beyit)

²⁶ Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 16a.

²⁷ İbn Zekvân Kıraat imamlarından İbn Âmir'in (ö. 118/736) ikinci râvisidir.

²⁸ Bakara, 2/245.

²⁹ A'râf, 7/69.

³⁰ Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 17a.

³¹ Nahl, 16/27.

³² Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 19b.

azîmet ruhsattan evlâdır³³ diyerek kiraatta ruhsat mesleğini tercih etmediğini, azîmet mesleğini tercih ettiğini özellikle vurgulamıştır.

Açıklamalarında Kırâat meseleleri açısından Kur'ân-ı baştan sona ele almamış sadece ihtilaf edilen konularla ilgili bazı ayetleri ele almış ve kendi tercihlerini de belirterek konuyu izaha kavuşturma yoluna gitmiştir. Bu da onun eserinde faydayı esas aldığı ve problem olarak gördüğü meseleleri çözüme kavuşturma isteğinin bir göstergesidir.

Yusuf Efendizâde, fazla tanınmamış olmasına rağmen önemli bir şahsiyettir. Bu ve benzeri yazma eserlerin açığa çıkarılması, tanıtılması, basımı yapılarak ilim dünyasına kazandırılması, saklı bir hazine gibi olan Osmanlı kültür mirasımızın gün yüzüne çıkarılması açısından çok büyük önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Birişik, Abdülhamit, *Kırâat İlmi ve Târîhi*, Emin Yay., Bursa, 2004.
 Çetin, Abdurrahman, *Kur'an Okuma Esasları*, Emin Yay., Bursa, 2015.
 Demirci, Muhsin, *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, İFAV., İstanbul, 2011.
 Fırat, Yavuz, "Kırâat İlmi ve Tarikler", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2011/2.
 İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hayr Muhammed b. Muhammed, *en-Neşr fî Kırâati'l- Aşr*, Beyrut, 1431/2010.
 Karaçam, İsmail, *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, İFAV., İstanbul, 2010.
 Öge, Ali, *18. Yüzyıl Osmanlı Âlimlerinden Yusuf Efendizâde'nin Kırâat İlmindeki Yeri*, Konya, 2015.
 Özcan, Halit, Yusuf Efendizâde, *DİA*, c. 44, İstanbul, 2013.
 Şâtıbî, Kâsım b.Firruh, *Hırzül' Emânî ve Vechü't-Tehânî*, el- Medînetü'l-Münevvera, 1431/2010.
 Yusuf Efendizâde, *Zehratü'l-Hayâti'd-Dünya*, Balıkesir İl Halk Kütüp., 497/1.

³³ Yusuf Efendizâde, *age.*, vr. 22a.